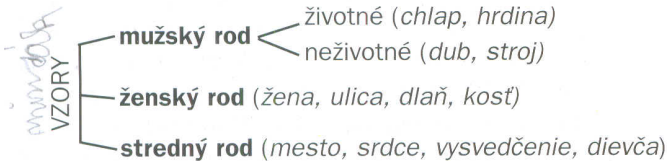
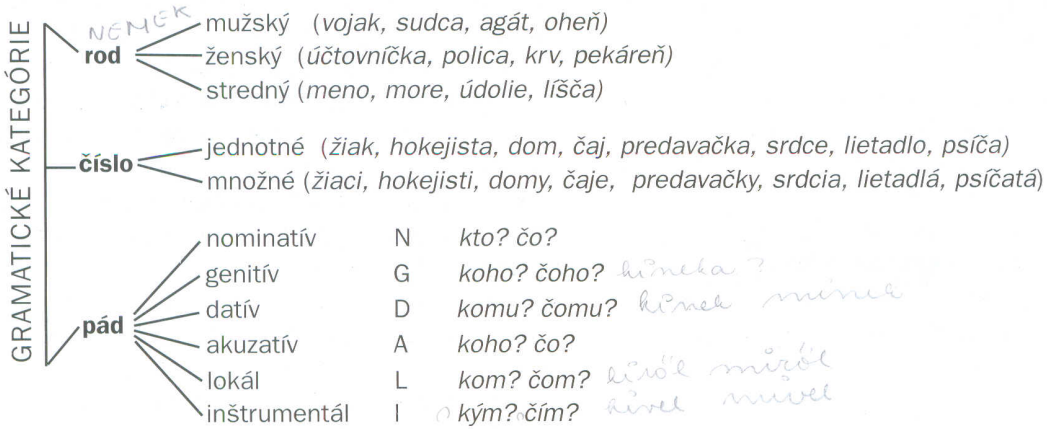

Podstatné mená – opakovanie

Podstatné mená z lexikálneho hľadiska sú názvy osôb, zvierat, rastlín a vecí i názvy dejov a vlastností, napríklad: *človek, medveď, prvosienka, strom, písanie, zlo*.

Podľa schémy podstatné mená môžu byť *konkrétne*, ktoré sú mená osôb, zvierat, rastlín a vecí, *abstraktné* sú mená najmä vlastností, dejov.

Podstatné mená delíme ďalej na *všeobecné* a *vlastné*. Všeobecné podstatné mená sa vzťahujú na ktorékoľvek podstatné meno toho istého druhu, napríklad: *krajina, dievča, kvet, písmeno*.

Vlastné podstatné meno je také meno, ktoré pomenúva určitý a jedinečný predmet, napríklad: *Ján, Slovenská republika, Čierne more*.

Úlohy

1. Určte, ktoré podstatné meno - z hľadiska významu – nepatrí do radu. Svoje tvrdenie odôvodnite.

- a) kvet, človek, agát, jeseň
- b) predavačka, pes, učiteľka, sprievodkyňa
- c) zlo, dobro, nenávisť, láska, koláče

2. K nespisovným podstatným menám nájdite spisovné:

- a) krabica
- b) rohlík
- c) křmitko
- d) strúhatko

3. Vyberte vetu, v ktorej je všeobecné podstatné meno stredného rodu v jednotnom čísle, v N, vzor mesto:

- a) Poznáš toto krásne mesto?
- b) Toto starobylé mesto navštívime v lete.
- c) Barokové okno má krásne vyzdobenú rímsu.

4. Určte, ktoré sú z uvedených podstatných mien abstraktné, ktoré konkrétne:

žiak, vyučovacia hodina, hodnota, klasifikácia, učiteľ, ticho, lenivosť, usilovnosť, žiačky.

5. Zasútažte si, kto vie najrýchlejšie utvoriť krátky súvislý text s konkrétnymi podstatnými menami predchádzajúcej úlohy.

6. Ktoré podstatné meno nepatrí do radu: *oddanosť, priateľstvo, priateľ, pomoc láska, chlapci, dievčatá, rodičia.*

7. Napíšte do zošitov:

- a) v ktorých štátoch sa nachádzajú: *Paríž, Los Angeles, Benátky, Praha,*
- b) čo je hlavným mestom *Poľska, Ukrajiny, Maďarska, Veľkej Británie,*
- c) ktoré divadlá sú v Bratislave.

8. Doplňte do textu chýbajúce podstatné mená.

..... je hlavným mestom Slovenska. Leží v juhozápadnej ..... Slovenska, na obidvoch ..... Dunaja, čiastočne na úpätí ..... Bratislava je ..... s bohatou históriou. V historickej ..... mesta sú krásne a známe paláce, veľa kultúrnohistorických .....

5 Na výstave umeleckej fotografie

Na výtvarnej výchove sme zvykli debatovať aj o pekňých fotografiách a podonášali sme aj vlastné fotografie, aby sme sa nimi pochválili a vymieňali si skúsenosti. Keď nám pán učiteľ povedal, že v kultúrnom dome je nainštalovaná výstava umeleckých fotografií, po-

tešili sme sa a rozhodli sme sa ju navštíviť. Predtým nás ešte krátko poučil o fotografiách a fotografovaní.

A čo nové nám pán učiteľ povedal?

V časoch, keď sa objavili prvé fotografie, ešte nikto nemyslel na to, že sa zrodí aj nový druh výtvarného umenia – umelecká fotografia. Mnohí boli toho názoru, že vznikom fotografie zanikne aj kresba a malba, no našťastie, nestalo sa tak.

Čo je fotografia?

Z gréckeho slova fós – svet a grafó – kresliť, maľovať vznikol výraz fotografia.

Ani jeden druh umenia nám nepriblíži skutočný svet natolko verne ako práve fotografia.

Fotograf – umelec sa však neuspokojí iba s tým, aby ukázal skutočnosť. Ukazuje nám ju zo svojho pohľadu, tak ako ju vidí on - upriamuje pozornosť na niektoré podľa neho dôležité detaily. Chce svojimi fotografiami vyvolať aj pocity, určitú náladu, vyjadriť nejakú myšlienku a ak sa mu to podarí – hovoríme už o umeleckej fotografii.

Výstava umeleckej fotografie je putovná a u nás potrvá iba do konca týždňa. Potom ju premiestnia do neďalekého mesta. Vystavujú na nej viacerí fotografi, ktorí boli prítomní aj na slávnostnom otvorení výstavy. Fotografie sú nainštalované na veľkých paneloch rozmiestnených dookola v celej miestnosti aj v príľahlej chodbe podľa tematických okruhov a žánrov.

Čo sme videli na fotografiách?

Všetko možné – zábery z prírody, napr. obraz hladiny vody, poletujúce vtáky za súmraku, mesiac na oblohe, ľudí rozličného veku pri práci aj oddychu, akty, zábery, ktoré pripomínali abstraktné malby, portréty, ale aj dokumentárne fotografie, aké môžeme vidieť napríklad v novinách a časopisoch. Medzi fotografiami boli aj zátišia s rozličnými predmetmi, kvetmi a ovocím. Páčili sa nám aj zábery z mesta, na ktorých boli zachytené uličky, schodišťa, strechy domov alebo súsošia na moste.

Videli sme aj zaujímavé fotografie podobné maľbám.

– Je to maľba? – pýtam sa neveriacky.

– Nezdá sa mi, je to veľmi presné, – hovorí neisto môj kamarát.

– Páčia sa vám tieto obrazy? – pristúpila k nám s otázkou pani sprievodkyňa, keď si všimla, že už akosi dlho postávame pri obraze. Sú vyhotovené modernou digitálnou technikou – dodáva.

Veľa nám to nehovorilo, lebo nie sme vo fotografovaní žiadni odborníci, ale obrazy sa nám veľmi páčili, boli zvláštne, neobyčajné.

– Ak chcete, môžem vám ukázať ešte niekoľko zaujímavých obrázkov, – ponúkla sa.

Podakovali sme sa a kráčali za ňou popri paneloch s portrétmi žien a záberoch ľudí z dediny uprostred horskej prírody.

– Tieto obrazy sú robené tiež digitálnou technikou? – pýtame sa „múdro“, lebo sa tiež líšia od klasických fotografií.

– Nie, tieto fotografie vznikli pomocou fotoaparátu a štetca. Pozrite sa, na jednom obrázku sú použité prostriedky výtvarného umenia aj fotografickej techniky. Takto mohol umelec spojiť skutočnosť so svojou fantáziou, svojimi predstavami. Všimnite si, že táto fotografia vyvoláva celkom inú náladu ako ostatné. Pozrite sa, ako je zobrazené svetlo a akú úlohu tu hrajú farby. Všetko to má vyvolávať pocity a určitú náladu.

Podakovali sme sa pani sprievodkyni za zaujímavé vysvetlenie a pobrali sme sa pozrieť si ešte ďalšie vystavené exponáty. Okrem iných nás zaujali aj zábery z hrozných záplav v posledných rokoch a ešte raz sme si prezreli aj niektoré portréty. Boli iné, aké vídame na tabľách alebo rôznych legitimáciách. Z týchto portrétov sa dá vyčítať oveľa viac o zobrazenej osobe.

– A ja som si doteraz myslel, že viem fotografovať, – smutne som skonštatoval svoj omyl.

– To je jasné, že vieš, – utešuje ma kamarát, ale ako vidím, máme sa ešte obdivovať čo učiť.

– putovná výstava – inštalovaná postupne na viacerých miestach, mestách, obciach – exponáty – vystavené diela, veci – konštatovať – povedať

Úlohy

1. Prezrite si fotografie vo vašej učebnici. Ktoré z nich považujete za umelecké a prečo?
2. Na základe prečítaného článku povedzte, aké druhy fotografie poznáme a čím sa jednotlivé druhy vyznačujú.
3. Slovesné väzby pod ukážkou použite vo vetách o fotografiách a umení vôbec.

Pravopis vlastných podstatných mien

Pamätáte sa na písanie veľkých začiatočných písmen vlastných mien? Prichádzame vám na pomoc.

V slovenskom jazyku veľkým začiatočným písmenom píšeme

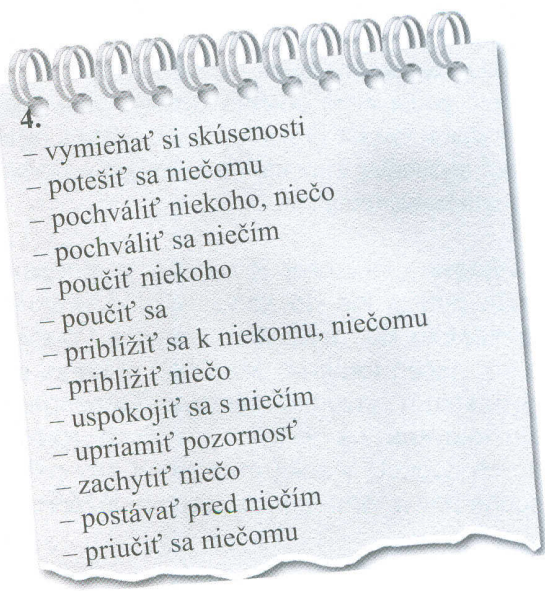
- mená a priezviská osôb a zvierat: *Zuzana Kísová*,
- vlastné mená rozprávkových bytostí: *Lomidrevo*, *Šípová Ruženka*,
- mená príslušníkov národov: *Číňan*, *Dán*, *Angličanka*,
- obyvateľské mená: *Ostrovskoblatňan*, *Klišskoneľman*, *Veľkouľanec*,
- vlastné mená zvierat: *Ryšula*, *Lady*, *Čimčara*, *Vuk*,
- názvy budov, stavieb: *Rolandova fontána*, *Prepoštský palác*, *Kostol svätého Štefana*, *Oravský zámok*,
- názvy inštitúcií: *Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava*, *Slovenská akadémia vied*, *Základná škola v Pezinku*, *Univerzita Komenského v Bratislave*,
- názvy umeleckých diel: *Pieta*, *Beg Bajazid*, *Smrť Jánošíkova*, *Štyri ročné obdobia*,
- názvy vesmírnych telies: *Slnko*, *Keplerova supernova*, *Mars*, *Malý voz*,
- názvy sviatkov a pamätných dní: *Nový rok*, *Veľká noc*, *Deň matiek*, *Kvetná nedeľa*, *Sviatok práce*,
- zemepisné názvy:
  - mestá, obce, ulice, námestia: *Košice*, *Devínska Nová Ves*, *Nižná na Orave*, *Dlhá ulica*, *Hlavné námestie*, *Ulica sv. Štefana*, *Námestie sv. Alžbety*,
  - rieky, moria, jazerá, potoky, priehrady: *Váh*, *Kaspické more*, *Štrbské pleso*, *Biely potok*
  - pohoria: *Malé Karpaty*, *Slovenské rudohorie*, *Choč*, *Dobšinská ľadová jaskyňa*,
  - krajiny, štáty, kraje, ostrovy, polostrovy : *Slovenská republika*, *Žitný ostrov*, *Kamčatka*, *Krym*,
  - názvy časopisov, denníkov: *Slovenské pohľady*, *Plus sedem dní*, *Slovenka*, *Pravda*,
  - názvy súťaží, pretekov: *Poznaj slovenskú reč*, *Hviezdoslavov Kubín*,
  - názvy typov a značiek sériových výrobkov: *Elektrólux*, *Sony*, *Doxa*, *Calex*,
  - skratky: *SND*, *SR*,
  - akademické tituly a hodnosti: *MUDr.*, *Bc.*, *Ing.*

A teraz nasledujú naše dobré rady:

1. Vo viacslovných vlastných podstatných menách v slovenskom jazyku len prvé slovo píšeme s veľkým začiatočným písmenom, ak ďalšie slová nie sú vlastným menom, napríklad: *Bratislavský hrad*, *Slovenské národné divadlo*, *Slovenské rudohorie*, *Senecký okres*
2. Vo viacslovných vlastných podstatných menách s veľkým začiatočným písmenom píšeme aj slovo, ktoré je vlastným podstatným menom, napríklad: *Vysoké Tatry*, *Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava*
3. S veľkými začiatočnými písmenami píšeme všetky plnovýznamové slová vo viacslovných názvoch dedín, miest, osád, napríklad: *Krásna nad Hornádom*, *Blatná na Ostrove*, *Ipelský Sokolec*, *Suchá nad Parnou*.

Úlohy

1. Napíšte, v ktorom kraji, v ktorom okrese a v ktorom meste (v ktorej dedine) bývate.
2. Poznáte vaše susedné obce, mestá? Pomenujte ich obyvateľov obyvateľskými menami.
3. Predstave si, že máte možnosť organizovať medzinárodné stretnutie milovníkov hudby. Povedzte, koho pozvete, účastníkov pomenujte menami príslušníkov národov. Vymyslíte si názov štátu, pomenujte jeho obyvateľov, pomenujte mestá, rieky, vodopády, hory, jazerá v tom štáte. Tvorte aj viacslovné vlastné mená.
4. Zasútažte si: vráťte sa do svojho detstva, napíšte mená vašich obľúbených rozprávkových bytostí na kúsok papiera, dopíšte, kde by mohli bývať. Podmienkou je, že sa názov začína tým istým písmenom, ktorým meno rozprávkovej bytosti. Napríklad: *Snehulička býva v Stupave*.

6 Ako vzniká divadelný kostým?

Do divadla, na operu, balet ale aj do kina chodíme kvôli umeleckému zážitku alebo zábave. Zdá sa nám samozrejmé, že herci, speváci a tanečníci sú oblečení podľa módy tej doby, v ktorej sa dej odohráva alebo podľa úlohy, ktorú hrajú.

A pritom divadelné a filmové kostýmy pomáhajú vytvoriť jasnejšiu predstavu o ľuďoch a udalostiach, ktoré sa odohrávajú na javisku alebo na filmovom plátne.

– **Ako vzniká divadelný kostým?** – opýtali sme sa na to tej najpovolanejšej osoby – divadelnej kostymérky.

– Dramaturg najprv vyberie hru a režisér zostaví tím hercov a tvorcov predstavenia. Až potom začínajú rozhovory o tom, ako by malo predstavenie vyzerieť. Kostýmový výtvarník najprv musí hľadať pomocnú literatúru o dobe a ľuďoch, o ich oblečení a vzhľade. Informácie vyhľadávam v knižniciach alebo na internete, ale často zapájam aj vlastnú fantáziu. Potom urobím na papier návrhy kostýmov pre účinkujúcich hercov, spevákov a tanečníkov a ukážem ich režisérovi. Ak sú tieto návrhy schválené, čiže ich prijali, urobíme rozpočet, určíme, čo všetko treba k navrhovaným kostýmom nakúpiť a koľko to bude približne stáť. Až potom začíname realizovať výpravu k predstaveniu – pripravujeme oblečenie aj doplnky pre účinkujúcich od topánok až po posledný vlas na hlave.

– **Kolko trvá vytvorenie kostýmov pre predstavenie?**

– Ako pre ktoré. Veľké operné výpravy sa robia aj pol roka, a pracuje na nich až okolo päťdesiat ľudí. Okrem vyhotovenia vrchného ošatenia robíme aj spodničky, korzety, čím formujeme postavu. Nakoniec kostýmy skrášľujeme. Používame na to stuhy, gombíky, kamienky a šperky. Celkové oblečenie dotvárame aj doplnkami – obuvou a parochňami.

– **Musí vedieť niekto dobre kresliť, aby sa stal kostýmovým výtvarníkom?**

– To áno, hoci kresba návrhu nemusí mať vysokú umeleckú hodnotu.

– **Vieme, že ste navrhovali kostýmy pre film aj pre divadlo.** Odlišuje sa nejaká táto práca?

– Vo filme treba viac dbať na detail, na farebnosť. Každú, aj tú najmenšiu chybičku by kamera okamžite odhalila.

– **Stáva sa vám pri pozieraní zahraničných filmov,** že by ste chceli „opraviť“ niektoré kostýmy?

– Ani nie, i keď sa mi zdá, že niektoré historické filmy nie vždy verne zachovávajú dobový štýl.

- výprava – súbor všetkých kostýmov a doplnkov k nim
- kostymér/-ka – na vrhuje, vyrába kostýmy
- korzety – (fúzô)

Úloha

1. Navštívte divadelné krajčírstvo. Opýtajte sa pracovníčky, ako sa môžete stať divadelnými kostymérmi.

7 U krajčírky

– Dobrý deň prajem, chcela by som si dať ušit šaty na spoločenskú príležitosť.

– Máme ušit z prinesenej látky, alebo si látku vyberieš u nás.

– Nemám ani látku. Môžem vás poprosiť, aby ste mi ukázali a pomohli vybrať?

– Iste, veľmi rada, ale povieš mi, ako by mali šaty vyzerieť. Alebo ti mám poradiť?

– Mohli by ste mi, prosím poradiť?

– Teraz si najčastejšie dávajú dievčatá šit z ružových alebo kvietkovaných látok, sú momentálne najmodnejšie. A zdá sa, že by ti pristali k vlasom aj očiam. Ukážem ti jednoduché kvietkované šaty na ramienkach s rozšírenou sukňou. Odporúčala by som na ne tento pekný žoržet.

– Ďakujem, prosím si.

U krajčira

– Dobrý deň prajem, chcel by som si dať ušit oblek.

– Predpokladám, že to budeš potrebovať na nejakú príležitosť, nie?

– Áno, do tanečnej školy.

– Z akej látky by sa ti páčil: sivej, modrej, prížkovanej?

– Táto svetlošedá látka sa mi páči.

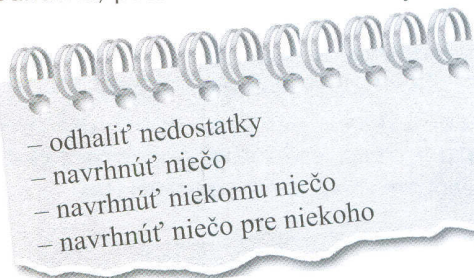
– Mám ti ušit k obleku aj vestu?

– Ďakujem, stačí sako a nohavice, aj tak si ich oblečiem okrem tanečnej len do divadla.

– Ak z neho nevyrastieš, zide sa ti aj neskoršie pri skúškach. Vysoký si dosť, už asi veľa nepodrastieš.

– Ved' práve, som taká – samá ruka, samá noha – ani oblek na mňa nedostať.

– Neboj sa, si fešák, aj oblek ti ušijem parádny. Zavolaj mamu, aby sme napísali objednávku, potom ti zoberiem miery.

Skloňovanie podstatných mien – opakovanie

Cvičenie

1. Vysvetlite, čo znamená príslovie *Ohýbaj ma, mamko, dokiaľ som Janko, keď ja budem Jano, neohneš ma mamo.*

2. Vyhľadajte v Krátkom slovníku, koľko významov má sloveso *ohýbať*.

Povedzte, ktorý význam platí, keď hovoríme o ohýbaní slovných druhov.

Podstatné mená v slovenčine ohýbame – skloňujeme, pri skloňovaní meníme ich tvar, dostávajú pádové prípony.

Pádové prípony závisia od rodu, čísla a pádu podstatných mien.

Podstatné mená skloňujeme podľa nasledujúcich vzorov:

v mužskom rode: **chlap, hrdina** (životné), **dub, stroj** (neživotné),

v ženskom rode: **žena, ulica, dľaň, kosť,**

v strednom rode: **mesto, srdce, vysvedčenie, dievča,**

Skloňovanie podstatných mien mužského rodu

a) nezabudnite, len v mužskom rode rozlišujeme *životné* a *neživotné* podstatné mená,

b) vzory určíte podľa zakončenia, a to v nominatíve jednotného čísla, veď *životné* podstatné mená v nominatíve množného čísla aj podľa vzoru *chlap* aj podľa vzoru *hrdina* môžu mať príponu *-i, -ovia*. Napríklad podstatné meno „*strýko*“ skloňujeme podľa vzoru *chlap*, v množnom čísle je tvar *strýkovia*, podstatné meno „*hokejista*“ skloňujeme podľa vzoru *hrdina*, v množnom čísle je tvar *hokejisti*,

c) podľa vzoru *chlap* skloňujeme *životné* podstatné mená mužského rodu zakončené na *-o*, napríklad: *Jano, strýko, Julo*, podľa vzoru *hrdina* skloňujeme slovenské priezviská zakončené na *-o* – napríklad: *Hečko, Kňažko, Hulko*.

Zvieracie mená mužského rodu skloňujeme podľa vzoru *chlap*, v množnom čísle podľa vzoru *dub, stroj* – podľa zakončenia, napríklad:

Horári sa starajú o medveďa. – podľa vzoru *chlap*.

Horári sa zaujímajú o medvede. – podľa vzoru *stroj*.

Zvieracie mená *pes, vlk, vták, býk* v množnom čísle môžeme skloňovať aj podľa vzoru *dub* aj podľa vzoru *chlap*. Napríklad: *sťahovavé vtáky* – *dub, sťahovaví vtáci* – *chlap, túlavé psy* – *dub, túlaví psi* – *chlap, dva túlavé psy, dvaja túlaví psi, dva sťahovavé vtáky, dvaja sťahovaví vtáci*

Neživotné podstatné mená mužského rodu zakončené na *-r, -l* skloňujeme buď podľa vzoru *stroj*, alebo podľa vzoru *dub*.

Niektoré z nich si zapamätajte:

– podľa vzoru *dub* skloňujeme napríklad podstatné mená *večer, víchor, gól, podiel,*

– podľa vzoru *stroj*: *chotár, močiar, pedál, bicykel, meter, kufor, papier, pulóver,*

– podľa vzoru *dub*, v lokáli majú príponu *-i*: *klavír, tunel, bojler, ideál, areál, na klavíri, v tuneli, pri bojléri, v areáli.*

Dôležité pripomienky pre vás:

a) *-y* je iba v pádových príponách podstatných mien, ktoré skloňujeme podľa vzoru „*dub*“.

b) – v genitíve množného čísla je prípona *-ov* (nie *-ou*)

Úlohy

1. Určte vzory nasledujúcich podstatných mien: *študent, motúz, vrch, Števo, biológ, rozvoj, Paríž, olej.*

2. Utvorte N množného čísla od podstatných mien *chirurg, ekonóm, Slováč, ženích, Čech, robotník, sused.*

3. Dajte podstatné mená do príslušného tvaru a určte ich vzor.

Po dobrej večer ... sme sa poprechádzali.

Dlhé zimné večer ... sú pre mňa nudné.

Na papier ... sú drobné písmenká.

V tomto pulóvr .... sa cítim dobre.

Na narodeniny som dostal dva pulóvr... .

V kufr ... mám všeličo.

Narodil som sa v január ... .

Kde sú teraz tunel .... , tam boli kedysi močiar ... .

4. Doplníte pádové prípony, slovné spojenia použite vo vetách: *dva kohút ... , besn...psy, nílске krokodíl..., čierne kocúr..., sťahovav... vtáč..., pekné sob..., sibírsk... vlč... .*

5. Podstatné mená *sudca* a *gól* použite vo vetách v rozličných pádoch.

6. Určte pád, číslo a vzor nasledujúcich podstatných mien:

hokejistami, bez kalendára, po víchre, v obaloch, nad úkrytmi, veľké hotely, do nových terčov, v oleji, na koňoch, ku kanálom.

Opis prostredia

Teraz vás zavedieme do rozľahlej krajiny, do horských lesov, na krasové územie Slovenska, kde začujete zvuky pripomínajúce hlas nebezpečného prírodného živla. Nezlaknite sa, to je iba „lietajúce stádo“ koní v malebnom prostredí Národného parku Muránska planina. Toto stádo je stelesnenie sily, odvahy a krásy, jazdci ako vystríhnutí z filmu,

dej ktorého sa odohráva niekde na divokom západe. Ale nie sú to obávaní kovboji ani Indiáni, sú to iba jednoduchí slovenskí lesní robotníci, ktorí sú svedkami spoločnej histórie koňa a človeka. Tieto kone sú živou ozdobou kraja, poskytujú nevídaný, u nás vzácny obraz v horách. Národný park Muránska planina je nepredstaviteľná bez koní, ktoré sa voľne pasú alebo ich vyšľachtené plemeno pomáha pri práci v lese alebo na poli.

Úlohy

1. V tomto opise prostredia vyhľadajte to, čo je jedinečné pre Muránsku planinu.
2. Iste poznáte okolie vašej školy. Zasúťažte si, kto dokáže čo najviac znakov vymenovať, ktoré sú charakteristické len pre toto okolie.
3. Kde by ste chceli bývať? Na horskej chate, vo vile, v luxusnej štvrti niektorého veľkomesta, v hoteli alebo na dedine v rodinnom dome? Opíšte to miesto.
4. Opíšte vo vašom okolí nejakú budovu (kostol, kaštieľ, zámok), ktorá je kultúrnohistorickou pamiatkou.

7 Na komornom koncerte

Dnes sme sa vybrali na koncert. Tentoraz však nebude hrať veľký symfonický orchester, ale menší – komorný.

V slávnostne osvetlenej sále pred divákmi hudobníci zaujmú svoje miesta, pred nimi sú už prichystané notové stojany. Celý orchester tvorí 15 hráčov na sláčikových nástrojoch: husle, violy, violončelá, kontrabas a čembalo. Umeleckým vedúcim orchestra je vynikajúci huslista, ktorý účinkuje ako sólista a dirigent súčasne.

Dnešný program tvoria tri skladby, ale v repertoári orchestra sú diela od barokovej hudby cez rokoko a klasicizmus až po hudbu 20. storočia.

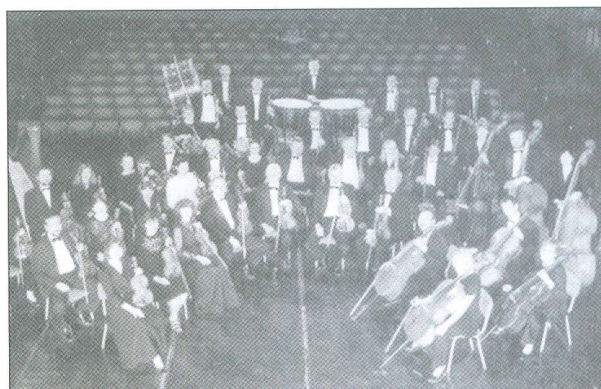
V ostrom svetle reflektorov diváci veľkým potleskom vítajú členov orchestra a keď sa hudobníci posadia a svetlo v hľadisku stlmia – koncert začína.

Zaznejú prvé tóny Mozartovej skladby. Návštevníci sústredene počúvajú nádherné tóny hudby. Po doznení skladby nasleduje krátka pauza, počas ktorej si hudobníci pripravujú ďalšiu partitúru, diváci zatiaľ zostávajú na svojich miestach.

Ako druhé číslo zaznie melódia Schuber-

tovej skladby. Po nej návštevníci počas malej prestávky opúšťajú koncertnú miestnosť a hudobníci si zatiaľ trochu oddýchnu.

Posledným číslom koncertu je jedno z raných Beethovenových diel. Potom, čo doznel posledný tón, prítomní ešte chvíľu zostávajú pod dojomom krásnej hudby, až potom zaznieva veľký potlesk a klaňanie sa hudobníkov. Obecenstvo vďačne tleska vynikajúcemu výkonu a niekoľkokrát hudobníkov vyvoláva späť na pódium. Až potom sa návštevníci koncertu rozchádzajú a koncertná sála utíchne.

- – sláčikové nástroje
- viola – nástroj podobný husliam, o niečo väčší
- partitúra – noty
- rané dielo – skoré
- hudobné teleso – orchester, spevácky zbor

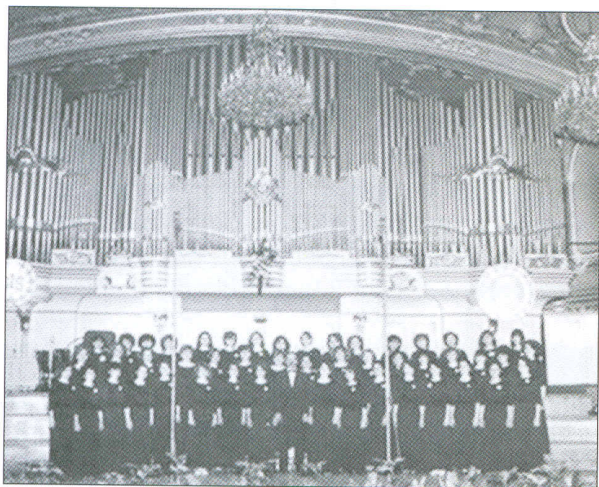
Úlohy

1. Vymenujte sláčikové, dychové, klávesové a bicie hudobné nástroje a označte aj hudobníka, ktorý na nich hrá (napr. *klavír* – *klavirista*).
2. Zahrajte sa na moderátora a zahláste ďalšie hudobné číslo: predstavte hudobníka, povedzte na čom zahrá, aj názov skladby a meno skladateľa.
3. Zahrajte sa. Na kartičku napíšte hudobný nástroj a postavte ju pred seba. Jeden z vás bude dirigentom a podľa nápisov na kartičkách bude vyberať hráčov orchestra. Potom im oznámi názov skladby aj meno skladateľa, ktorého dielo chcú naštudovať.
4. Predstavte si, že chodíte do základnej umeleckej školy a máte verejný koncert. Povedzte, na čom hráte.

- zaujať svoje miesta
- stlmiť, zhasnúť, zažať svetlo
- zostať pod dojomom hudby

8 Hudobné slávnosti – slávni hudobníci

Za vlády Márie Terézie začali mnohí šľachtici najmä v Bratislave stavať honosné paláce. Snažili sa v rámci svojich možností napodobňovať spôsob života panovníkov a vo veľkej miere podporovali aj hudobné umenie. Pozývali si známych a slávnych hudobných umelcov do svojho paláca a v reprezentačných miestnostiach organizovali koncerty. Bratislavu navštívili mnohé svetové hudobné osobnosti, medzi nimi napríklad *W. A. Mozart*, *J. Haydn*, *L. van Beethoven*, *Franz Liszt* a iní.

Ludwig van Beethoven koncertoval v roku 1796 v paláci, v ktorom bývala jeho najmilšia žiačka a ctiteľka.

V barokovom Pálffyho paláci koncertoval v roku 1762 ako šestočné zázračné dieťa *Wolfgang Amadeus Mozart*. Bratislavu navštívil v sprievode svojho otca. Spomínané vystúpenie pripomína aj pamätná tabuľa umiestnená na budove.

V dnešnom Prezidentskom paláci, bývalom Grassalkovichovom, sa v roku 1766 uskutočnil ples pri príležitosti svadby dcéry panovníčky Márie Terézie. Orchester dirigoval svetoznámy virtuóz a hudobný skladateľ – *Jozef Haydn*.

Bratislavskému publiku sa prvýkrát v roku 1820 predstavil aj *Franz Liszt*. Mal iba deväť rokov a považovali ho za zázračné dieťa. Keďže otec nemohol platiť za jeho štúdiá, päť bratislavských grófov sa rozhodlo pomôcť mladému umelcovi a poskytli mu šestočné štipendium. Liszt sa do Bratislavy často vracal. Jeho pamiatku nám pripomína aj pamätná tabuľa i busta na Rudnayovom námestí.

Koncerty v slávnych palácoch pokračujú dodnes. Koncertná sezóna začína rovnako ako aj náš školský rok – na jeseň. Koncom septembra si pripomíname aj Medzinárodný deň hudby. Vtedy začína aj najväčší sviatok hudby, medzinárodný hudobný festival – Bratislavské

hudobné slávnosti – BHS. Ale hudobnými slávnosťami sa koncerty nekončia. Konajú sa celoročne v mnohých koncertných sieňach. Navštívme niektoré z nich a započúvajte sa do hudby, ktorú máme radi, ktorá nás oslovuje a obohacuje.

Budova *Reduty* patrí k reprezentačným stavbám mesta a zároveň k najvýznamnejším historickým pamiatkam. Je postavená v novobarokovom štýle s prvkami rokoka a secesie. Pozoruhodné na budove sú najmä farebné maľby na skle. V budove sa nachádza aj 700 – miestna koncertná sieň.

V minulosti bola *Zrkadlová sieň Primaciálneho paláca* svedkom dôležitých udalostí, napríklad tu boli podpísané takzvané marcové zákony, ktoré znamenali koniec poddanstva v Uhorsku. V zrkadlovej sieni sa konajú konferencie, sobáše, ale aj koncerty pre 150 návštevníkov.

V budove *Mirbachovho paláca* je aj sídlo Galérie mesta Bratislavy a tu, v jej priestoroch, medzi krásnymi obrazmi, sa každú nedeľu dopoludnia koná *Nedeľné matiné* (matiné – predpoludňajší slávnostný program).

- *umelec, hudobník*
- honosný – *prepychový*
- reprezentatívna miestnosť – *ukážková, najkrajšia*
- je ctiteľom niekoho – *váža si ho, obdivuje ho, jeho prácu*
- virtuóz – *vyňikajúci*
- publikum – *obecenstvo*
- štipendium – *finančná výpomoc pri štúdiu*
- koncertná sezóna – *časť roka, kedy prebiehajú koncerty*
- busta – *(mellszobor)*

Úlohy

1. Kam by ste pozvali svojich známych na koncert, keby ste zavítali do Bratislavy (iného mesta)?
2. Použijete označené slová a slovesné väzby v súvislých vetách o hudbe a hudobných skladateľoch.
3. Ktorých hudobných skladateľov poznáte, čo viete o nich a o ich hudbe?
4. Vytvorte dialóg o tom, aké skladby ste počuli na koncerte, ako sa vám to páčilo. Pomôžte si textom.

- predstaviť sa obecenstvu
- predstúpiť pred obecenstvo
- považovať niekoho za niečo
- započúvať sa do hudby
- počúvať hudbu
- je svedkom niečoho
- svedčiť o niečom, niekom